

Демченко Юлія Миколаївна

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ

Анотація. У статті визначено поняття «самоосвіта», «компетентність», «самоосвітня компетентність», розглянуто їх компоненти. Розглянуто проблему формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів математики у вищій школі. **Сформульовано сучасні підходи щодо формування самоосвітньої компетентності.**

Ключові слова: компетентність, самоосвітня компетентність, вища школа, самоосвіта, формування самоосвітньої компетентності, майбутній учитель.

Демченко Юлія Николаевна

К ВОПРОСУ ФОРМИРОВАНИЯ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ

Аннотация. В статье определены понятия «самообразование», «компетентность», «самообразовательная компетентность», рассмотрены их компоненты. Рассмотрена проблема формирования самообразовательной компетентности будущих учителей математики в высшей школе. Сформулированы современные подходы к формированию самообразовательной компетентности.

Ключевые слова: компетентность, самообразовательная компетентность, высшая школа, самообразование, формирование самообразовательной компетентности, будущий учитель.

Demchenko Julia Mykolayivna

THE ISSUE OF FORMATION SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE OF TEACHERS OF MATHEMATICS

Summary. The article defines the concept of «self-education», «competence», «self-education competence» and revised its components. The problem of the formation of self-educational competence of future teachers of mathematics in high school is considered in the article. Modern approaches to the formation of self-education competence were formed.

Key words: competence, self-education competence, higher education, self-education, the formation of self-education competence, the future teacher.

Постановка проблеми

За умов постійних соціально-економічних і політичних криз особливо важливу і фундаментальну роль у житті людини відіграє вища освіта. На сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти висуваються нові вимоги до професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема вчителів математики. У контексті ідей Болонської декларації визначення результатів професійної освіти на засадах компетентнісного підходу набуває державного значення [1, с. 24].

Тому сьогодні змін потребує не тільки процес навчання у старшій школі, який є невід'ємною і важливою сходинкою до вищої освіти, а й сам процес навчання у вищій школі. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст. зазначається про необхідність розвитку особистості як творця власного життя, освоєння учнями життєвої, соціальної компетентності, підкреслюється, що вища освіта є стратегічним ресурсом подолання кризових процесів, поліпшення людського життя, утвердження національних інтересів [2]. Тому постає проблема формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя математики у вищій школі, який повинен бути готовим у своїй професійній діяльності до впровадження сучасних методів та прийомів навчання учнів математики, що допоможе не тільки значно активізувати пізнавальний інтерес студента до майбутньої професійної діяльності, а й змінити роль та функцію викладача, зробивши його діяльність більш продуктивною й творчою. Важливим також є не тільки обсяг знань, які здобувають майбутні вчителі математики у вищій школі, а й уміння ними оперувати, швидко схвалювати рішення, активно діяти, управляти інформацією та навчатися упродовж життя.

Виклад основного матеріалу

Основою для визначення поняття «самоосвітня компетентність» є самоосвіта та компетентність. Загальноприйнятими вважаються такі характеристики самоосвіти: 1) самостійність; 2) організованість; 3) цілеспрямованість; 4) систематичність; 5) багатоаспектність; 6) самонавчання, індивідуальність; 7) зв'язок з неперервною освітою; 8) суб'єктність. До основних завдань самоосвіти можна віднести: удосконалення теоретичних знань, професійної компетентності педагога, вихователя; оволодіння новими формами, методами, прийомами навчання і виховання учнів; вивчення та впровадження в практику передового педагогічного досвіду, новітніх досягнень педагогічної, психологічної наук, нових педагогічних технологій; розвиток у навчальному закладі інноваційних процесів.

Авторський колектив, зокрема, В. Радул, В. Кравцов, В. Михайліченко, дають таке визначення поняттю компетентності: «*компетентність* – це ситуативна категорія, виражається в готовності до здійснення якої-небудь діяльності в конкретних професійних (проблемних) ситуаціях, більшість дослідників пов'язують проблему компетентності з професійним ставленням особистості, розглядають її як оцінну категорію, що характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності, її здатність виконувати завдання, що належать до її компетенції». Автори вказують на особливості, які відрізняють компетентність від традиційних понять знання, вміння, навичок, досвіду, зокрема, її інтерактивний характер; співвідносність з ціннісно-змістовими характеристиками особистості; практично-орієнтовану спрямованість [4, с. 137].

До структури самоосвітньої компетентності слід віднести такі компоненти: *мотиваційно-ціннісний* (активність, прагнення, усвідомлене особистісне настановлення на самовдосконалення в інтелектуальній сфері), *організаційний* (чітка побудова самоосвітньої діяльності, цілеспрямованість, сконцентрованість, самокерування, саморефлексія у пізнавальній діяльності),

процесуально-інформаційний (самокерування пізнанням від мети до результату засобами самостійно організованої пізнавальної діяльності, дієвість знань, узагальненість умінь, самостійне їх набуття та вдосконалення); *інформаційний* (готовність і здатність працювати з інформацією, інформаційними технологіями задля самоосвіти, самореалізації) та *контрольно-рефлексивний* (передбачає аналіз і самооцінку своєї готовності до самоосвіти, адекватну оцінку своїх досягнень, потребу в рефлексії самоосвіти, володіння рефлексивними технологіями в галузі самоосвіти). На основі цих компонентів можна визначити критерії, які є загальними показниками формування самоосвітньої компетентності у студентів: ціннісно-змістовий, рефлексивний, прагматичний, оволодіння досвідом самонавчання.

Формування самоосвітньої компетентності розглядається як процес і результат розвитку особистості студента під впливом зовнішніх умов, що триває впродовж усього життя людини. Вона формується на основі набуття досвіду самостійних спроб і досягнень у самоосвітній діяльності, переходу від копіювання зразків самоосвіти до вироблення її особистої моделі, розробки власної індивідуальної системи навчання. Виділимо сучасні підходи до формування самоосвітньої компетентності. Головним при цьому є не предмет, якого навчаємо, а особистість, яку формуємо в процесі навчання у вищій школі. Отже, на нашу думку, до цих підходів можна віднести такі:

1) творчий компонент майбутнього вчителя математики, який розвивається всебічним аналізом проблеми, пошуком різних шляхів її вирішення, використанням інноваційних форм та методів роботи; розумінням причинно-наслідкових зв'язків;

2) активність і самостійність, що проявляються в проблемних ситуаціях, що спонукають думати, аналізувати, робити висновки, самостійно вирішувати проблеми;

3) логічне обґрунтування своїх дій, використання логічних структур та зв'язків, що допомагають кращому запам'ятовуванню, ніж запам'ятовування розрізнених знань.

Становлення майбутніх учителів математики має базуватися на залученні до сучасних інноваційних систем, що містять: компетентнісно-орієнтовані підходи; особистістю зорієнтоване навчання; інтерактивні технології; інтегроване, профільне та розвивальне навчання; проектні технології; тестове оцінювання навчальних досягнень учнів тощо. [3, с.9].

Система формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів математики має спрямовуватися на виконання двох головних завдань: досягнення відповідного рівня компетентності в період навчання у вузі та підготовку до проведення ефективної самоосвітньої роботи після закінчення вузу. Тому проявами самоосвітньої компетентності у майбутнього вчителя математики є цілеспрямованість, відповідальність, самоорганізація, ініціативність, креативність, активність мислення.

Висновки

Отже, самоосвітня компетентність – це готовність і необхідність навчатися впродовж усього життя, що є одним із критеріїв оцінки якості майбутнього

вчителя, це здатність особистості до самостійного творення себе. Завдання «навчитися вчитися» стоїть перед вищою освітою завжди. Але сьогодні воно набуло актуальності і для студента, і для його викладача. Тому перед вищими навчальними закладами стоїть завдання створити необхідні умови і розробити ефективні засоби розвитку самоосвітньої компетентності для майбутніх учителів математики.

Список використаних джерел

1. Байденко В. И. Болонский процесс : курс лекций / В. И. Байденко. – М. : Логос, 2004. – 208 с.
2. Національна доктрина розвитку освіти [електронний ресурс]. – Режим доступу www.mon.gov.ua
3. Пашко Л. Ф. Науково-теоретичні основи змісту сучасної освіти / авт.-упоряд.: Л. Ф. Пашко, О. П. Коваленко, Н. В. Корягіна // Науково-методичні основи змісту сучасної освіти (курс лекцій) : наук.-метод. посіб. – Полтава : ПОППО, 2008. – 261 с.
4. Радул В. В. Основи професійного становлення особистості сучасного вчителя : навч. посіб. / В. В. Радул, В. О. Кравцов, М. В. Михайличенко – Кіровоград : Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс-ЛТД», 2007. – 252 с.